

ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู
สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

THE EFFECTS OF USING CONTEMPLATIVE EDUCATION TO ENHANCE TEACHER
CHARACTERISTICS FOR STUDENTS OF RAJABHAT UNIVERSITY FACULTY OF EDUCATION

2

วันทนี นามสวัสดิ์*

ศาสตราจารย์ ดร.สิริวรรณ ศรีพหล**

รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญา ลินทรตน์ศิริกุล**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา (2) เปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและที่เรียนโดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย (3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และที่เรียนโดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย และ (4) ศึกษาพฤติกรรมการเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาขณะที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จำนวน 2 ห้องๆ ละ 50 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วสุ่มห้องหนึ่งให้เป็นกลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา (2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย (3) แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู (4) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (5) แบบสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) คุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์หลังเรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก (2) คุณลักษณะความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครูของนักศึกษากลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ (4) นักศึกษากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีพฤติกรรมการเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ครบทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ ด้านทักษะ และด้านคุณธรรม

* นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

** สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study teacher characteristics of students in the Faculty of Education of Rajabhat Universities who learned with the use of contemplative education process, 2) to compare teacher characteristics of the Faculty of Education students who learned under the learning management using the contemplative education process with the counterpart characteristics of the Faculty of Education students who learned under the learning management using the lecturing method, 3) to compare learning achievement of the Faculty of Education students who learned with the use of contemplative education process with that of the Faculty of Education students who learned under the lecturing method, and 4) to study the teacher behaviors during professional experience practicum of the faculty of Education students who learned with the use of contemplative education process.

The research sample consisted of 100 students in two intact classrooms, each of which containing 50 students, of the Faculty of Education in Buriram Rajabhat University, obtained by cluster sampling. Then, one group was randomly assigned as the experimental group to learn under the learning management using the contemplative education process; while the other group was randomly assigned as the control group to learn under the learning management using the lecturing method. The employed research instruments were (1) learning management plans using the contemplative education process, (2) learning management plans using the lecturing method, (3) a teacher characteristics evaluation form, (4) a learning achievement test, and (5) an interview structure for interviewing supervising instructors, supervising teachers, and students. Research data were analyzed using the mean, standard deviation, t-test, and descriptive analysis.

Research findings showed that (1) the teacher characteristics as a whole of the Faculty of Education students after learning with the use of contemplative education process was at the high level; (2) the post-learning teacher characteristics of the experimental group students who learned with the use of contemplative education process were significantly higher than the post-learning counterpart characteristics of the control group students who learned under the lecturing method at the .01 level; (3) the post-learning achievement of the experimental group students who learned with the use of contemplative education process was significantly higher than the counterpart learning achievement of the control group students at the .01 level ; and (4) the experimental group students who learned with the use of contemplative education process exhibited their teacher behaviors during their professional experience practicum in all of the three aspects, namely, professional knowledge, professional skills, and professional ethics.

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและในมาตรา 52 กล่าวว่าให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิต การพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานงานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู อาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และบุคลากรประจำการ ครู อาจารย์ และบุคลากร

ทางการศึกษาอย่างเพียงพอและในมาตรา 56 กล่าวว่า การผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนามาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพในสถานศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสถานศึกษาแต่ละแห่งและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ทั้งนี้คุรุสภาได้กำหนดหลักเกณฑ์การรับรองปริญญาทางการศึกษา (คุรุสภา. 2548 : 2) โดยกล่าวถึงมาตรฐานบัณฑิตครูไว้ว่าต้องมีความรู้การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา การปฏิบัติตนและการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐาน คุ้มครองคุณภาพภายนอกเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา รอบที่ 2 พ.ศ.2549-2553 มาตรฐานด้านคุณภาพบัณฑิตไว้ว่า บัณฑิตเป็นผู้เรื่องปัญญา มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะและภูมิปัญญาในงานอาชีพในฐานะของนักวิชาชีพชั้นสูง ทักษะวิจัยในฐานะนักวิชาการชั้นสูง มีจิตสำนึกและภูมิธรรม

ด้วยเหตุดังกล่าวบัณฑิตคณะครุศาสตร์จึงต้องได้รับการส่งเสริมให้มีจิตสำนึกและมีคุณธรรมในฐานะบัณฑิตและฐานะแห่งความเป็นครูไปพร้อมกัน และด้วยเหตุที่วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงและเป็นวิชาชีพควบคุม กล่าวคือ ผู้ที่จะประกอบวิชาชีพนี้ต้องได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพจากคุรุสภาซึ่งเป็นองค์การวิชาชีพครู มีหน้าที่กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ มีอำนาจในการออก พักใช้ เพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ส่งเสริมพัฒนาการประกอบวิชาชีพ และเป็นตัวแทนผู้ประกอบวิชาชีพทางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งแม้จะมีการกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพดังกล่าว แต่ก็ยังมีครูจำนวนหนึ่งถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวโทษว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ประพฤติผิดจรรยาบรรณ ซึ่งสอดคล้องกับผลสรุปการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2551) ในประเด็นปัญหาด้านการผลิตและการพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาว่า หลักสูตรการผลิตครูไม่สอดคล้องกับการปฏิบัติจริง ขาดการประสานระหว่างหน่วยผลิตและหน่วยใช้ครู คุณภาพบัณฑิตยังไม่เป็นที่พึงพอใจ และความศรัทธาต่อวิชาชีพครูยังมีน้อย ทำให้คนดี คนเก่ง ไม่ต้องการเป็นครู ทำให้ขาดครูที่มีคุณภาพ ครูบางส่วนยังขาดจิตสำนึก จิตวิญญาณความเป็นครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 : 16)

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มีบทบาทในการผลิตครูตามหลักสูตร 5 ปี โดยการจัดการศึกษาให้นักศึกษาได้เรียนรู้ในมหาวิทยาลัยเป็นระยะเวลา 4 ปี และออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในปีสุดท้ายอีก 1 ปี โดยมีการนิเทศให้คำแนะนำในการปรึกษาและติดตามประเมินผลจากอาจารย์นิเทศก์ร่วมกับครูพี่เลี้ยงในโรงเรียนที่นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู ปัญหาด้านพฤติกรรมความเป็นครูขณะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ จากข้อสรุปของการจัดสุนทรียสนทนาในกลุ่มอาจารย์นิเทศก์ พบว่าพฤติกรรมที่ยังเป็นปัญหาคือ พฤติกรรมด้านทักษะและคุณธรรม โดยพฤติกรรมด้านทักษะ ได้แก่ ทักษะด้านการสื่อสาร ทักษะด้านการเป็นผู้นำ และทักษะด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านคุณธรรม ได้แก่ การประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบ ชื่อสัตย์สุจริต เมตตากรุณา อุดม และเมตตาธรรม (คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ. 2550 : 2)

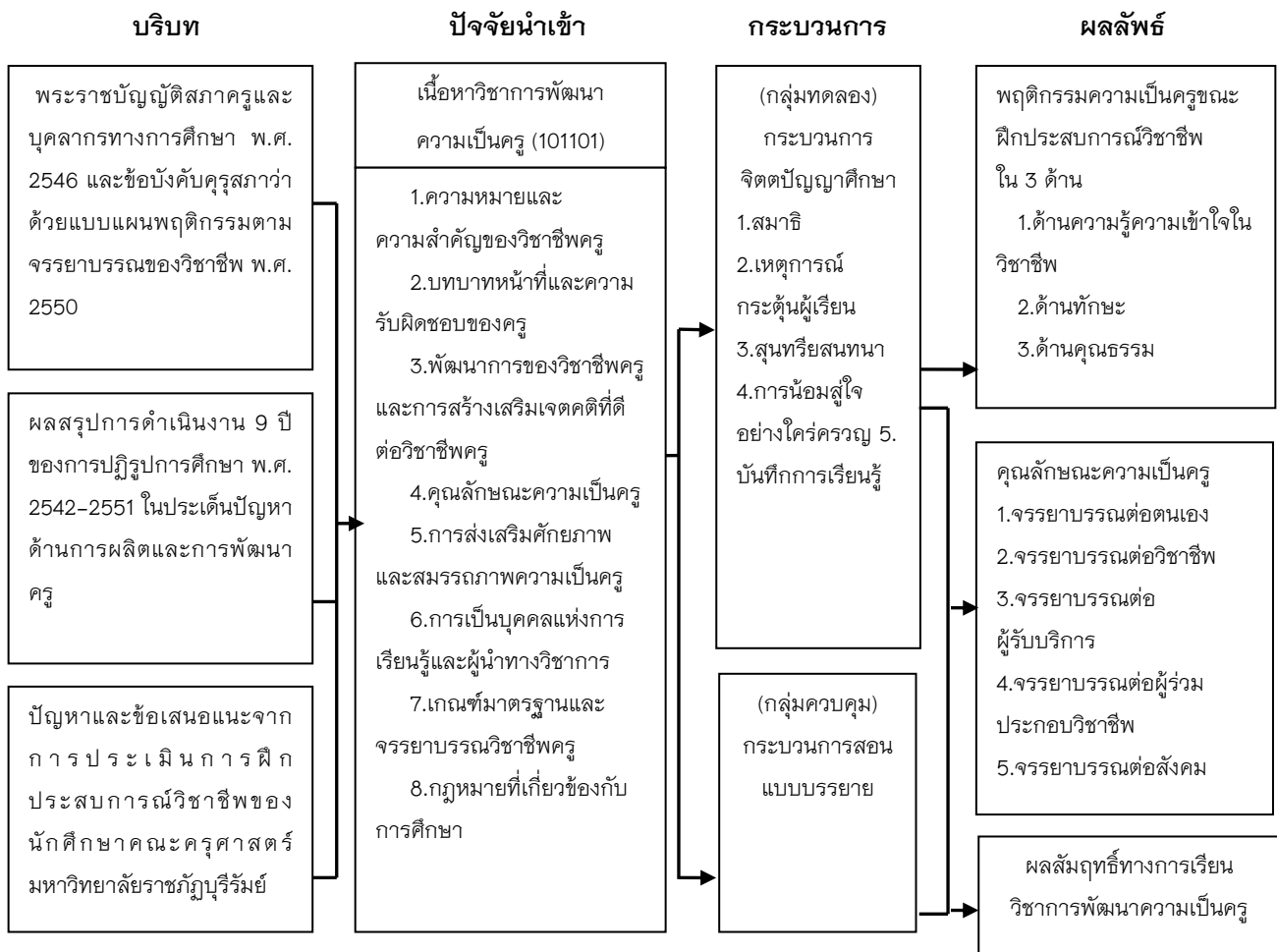
จากการศึกษานโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการวางแผนทางแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพของครู ด้วยการทำยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา (2547-2556) โดยการผลิตครูแนวใหม่หลักสูตร 5 ปี ใน 8 สาขาวิชา มีการพัฒนาเพื่อยกระดับความเป็นเลิศทางครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ ส่งเสริมสนับสนุนและกำกับดูแลให้คณาจารย์พัฒนาระบบการสอนโดยมีวิธีการที่หลากหลาย สามารถชี้แนะวิธีการเรียนรู้ เครื่องมือการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 5) แนวทางหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่นักการศึกษาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศให้ความสนใจและนำมาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ก็คือ แนวคิดจิตตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) ซึ่งราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง การศึกษาที่สร้างกระบวนการค้นคว้าใหม่ต่อชีวิตและความเป็น

มนุษย์ เน้นการปลูกฝังความตระหนักรู้ภายในตน ความเมตตาและสำนึกต่อส่วนรวมการนำปรัชญาและศาสนามาพัฒนาจิต ฝึกปฏิบัติจนมีสติและเกิดปัญญา สามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง ผู้อื่นและสังคม (ราชบัณฑิตยสถาน. 2551 : 88) แนวคิดและแนวปฏิบัติจิตตปัญญาศึกษา ได้แพร่ขยายจากกลุ่มนักการศึกษาและสถาบันต่างๆ โดยมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในระดับต่างๆ ทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในตน ภายในองค์กรและภายในสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานอย่างลึกซึ้ง โดยให้คุณค่าในเรื่องการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ ด้วยกระบวนการและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การนั่งสงบอยู่กับตนเอง สนทนา สุนทรียสนทนา กิจกรรมอาสาสมัคร ดนตรี ศิลปะ การเคลื่อนไหว โยคะ ไทเก๊ก การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญและบันทึกการเรียนรู้ เป็นต้น (นันทนา ลามาศย์. 2552 : 304)

งานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาในงานวิจัยของโนซาวา (Nozawa. 2004) นักศึกษาปริญญาเอก มหาวิทยาลัยโตรอนโต ประเทศแคนาดา ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพกับครู 5 คน ที่ได้นำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ใน ชีวิตครูส่งผลต่อการพัฒนาตัวครู ทั้งในแง่คุณภาพชีวิตส่วนตนและในแง่คุณภาพการสอนโดยพบว่าครูที่ปฏิบัติสมาธิแบบ จิตตปัญญาศึกษามีการรับรู้ตนเองที่สูงขึ้น และพบว่าครูเหล่านี้สามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะ จากงานวิจัยของโนซาวา คือ ควรมีการนำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาเข้าไปใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครูเพื่อให้ มีการจัดการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาแก่นักศึกษาด้านวิชาชีพครู

สำหรับงานวิจัยในประเทศไทย พงษ์ธร ตันติฤทธิศักดิ์และคณะ (2552) ได้ศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนแบบ จิตตปัญญาศึกษาในชั้นเรียนระดับอุดมศึกษาสองชั้นเรียนจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษามีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตัวผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนตระหนักรู้ ในตนเอง ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกจากการศึกษาความเป็นมา ปัญหาและแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัย จึงนำกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามาจัดการเรียนรู้ในรายวิชา 1011101 (การพัฒนาความเป็นครู) สำหรับนักศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยายตามปกติ ที่เป็นการจัดการเรียนรู้แบบเดิมในรายวิชาดังกล่าว ผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาในการสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครู สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ จะเป็นทางเลือกหนึ่งซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนา ความเป็นครูที่มีคุณภาพต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและที่เรียนโดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและที่เรียนโดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย
4. เพื่อศึกษาพฤติกรรมความเป็นครูของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาขณะที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

สมมติฐานการวิจัย

1. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา มีคุณลักษณะความเป็นครูสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย
2. นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครูสูงกว่านักศึกษากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Design) และการวิจัยแบบผสม คือ เป็นทั้งการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ

1. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่จะออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 1/2554 จำนวน 100 คน รวม 2 ห้องๆละ 50 คน ได้โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) แล้วสุ่มให้เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 1 กลุ่มและกลุ่มควบคุมที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย 1 กลุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาจำนวน 8 แผนๆ ละ 8 คาบ สัปดาห์ละ 4 คาบ
2. แผนการจัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย จำนวน 8 แผนๆ ละ 8 คาบ รวม 64 คาบ สัปดาห์ละ 4 คาบ
3. แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นครู เป็นแบบประเมิน 5 ระดับ มีรายการพฤติกรรมที่พึงประสงค์ 25 ข้อ ตามกรอบจรรยาบรรณวิชาชีพครูซึ่งกำหนดโดยคุรุสภา
4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครู เป็นข้อสอบแบบปรนัยจำนวน 80 ข้อ
5. แบบสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. จัดการเรียนรู้วิชาการพัฒนาความเป็นครูโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษากลุ่มทดลองจำนวน 50 คน ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน แผนละ 8 คาบ รวม 64 คาบ สัปดาห์ละ 4 คาบ
2. จัดการเรียนรู้วิชาการพัฒนาความเป็นครูโดยการจัดการกระบวนการสอนแบบบรรยาย สำหรับนักศึกษากลุ่มควบคุมจำนวน 50 คน ใช้แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน แผนละ 8 คาบ รวม 64 คาบ สัปดาห์ละ 4 คาบ
3. ระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมความเป็นครูตามสภาพจริงในประเด็น ความรู้ ทักษะ และคุณธรรม ได้บันทึกไว้ในแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมคุณลักษณะความเป็นครู
4. หลังการจัดการเรียนรู้วิชาการพัฒนาความเป็นครู ผู้วิจัยดำเนินการด้วย
 - 4.1 ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบประเมินตนเองในคุณลักษณะความเป็นครู
 - 4.2 ให้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครู
5. เมื่อนักศึกษากลุ่มทดลองออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 1/2554 ผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มทดลองที่เรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา 3 คน เพื่อสัมภาษณ์ อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียน ถึงพฤติกรรมความเป็นครูทั้ง 3 ด้าน คือ ความรู้ ทักษะและคุณธรรม

6. ผู้วิจัยออกสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยง และนักเรียนของนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพในภาคเรียนที่ 2/2554 ณ โรงเรียนที่นักศึกษาออกฝึกประสบการณ์วิชาชีพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูสำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ มีดังนี้

1. การศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูหลังการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ตาราง 1 ผลการศึกษาคุณลักษณะความเป็นครูหลังการใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สำหรับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

คุณลักษณะความเป็นครู	ระดับ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
ด้านจรรยาบรรณต่อตนเอง			
1. ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี	4.62	0.49	มากที่สุด
2. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินชีวิตตามประเพณีและวัฒนธรรมไทย	4.50	0.54	มากที่สุด
3. ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอย่างมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนด	4.58	0.53	มากที่สุด
4. ศึกษาหาความรู้ วางแผนพัฒนาตนเอง พัฒนางาน สะสมผลงานอย่างสม่ำเสมอ	4.32	0.65	มาก
5. ค้นคว้า แสวงหา และนำเทคนิคด้านวิชาชีพที่พัฒนา และก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับมาใช้แก่ผู้รับบริการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่พึงประสงค์	4.18	0.62	มาก
รวม	4.44	0.56	มาก
ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ			
6. แสดงความชื่นชมและศรัทธาในคุณค่าของวิชาชีพ	4.72	0.49	มากที่สุด
7. รักษาชื่อเสียง และปกป้องศักดิ์ศรีแห่งวิชาชีพ	4.64	0.52	มากที่สุด
8. ยกย่องและเชิดชูเกียรติผู้มีส่วนงานในวิชาชีพให้สาธารณชนรับรู้	4.36	0.66	มาก
9. อุทิศตนเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ	4.44	0.54	มาก
10. ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริตตามกฎหมาย และแบบแผนของทางราชการ	4.54	0.50	มากที่สุด
11. เลือกใช้หลักวิชาที่ถูกต้อง สร้างสรรค์ เทคนิควิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาวิชาชีพ	4.18	0.62	มาก
12. ใช้องค์ความรู้หลากหลายในการปฏิบัติหน้าที่และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสมาชิกในองค์การ	3.98	0.62	มาก
13. เข้าร่วมกิจกรรมของวิชาชีพ หรือองค์กรวิชาชีพอย่างสร้างสรรค์	4.08	0.69	มาก
รวม	4.36	0.58	มาก

ตาราง 1 (ต่อ)

คุณลักษณะความเป็นครู	ระดับ		
	\bar{x}	S.D.	ความหมาย
ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ			
14. ให้คำปรึกษา หรือช่วยเหลือผู้รับบริการด้วยความเมตตากรุณาอย่างเต็มกำลังความสามารถ	4.66	0.47	มากที่สุด
15. สนับสนุนการดำเนินงานเพื่อปกป้องสิทธิเด็กเยาวชน และผู้ด้อยโอกาส	4.38	0.75	มาก
16. ตั้งใจ เสียสละ และอุทิศตนในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการพัฒนาตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของแต่ละบุคคล	4.42	0.53	มาก
17. ส่งเสริมให้ผู้รับบริการสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่ออุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย	4.10	0.64	มาก
18. ส่งเสริมให้ผู้รับบริการ มีส่วนร่วมวางแผนโดยเรียนรู้ และเลือกวิธีการปฏิบัติที่เหมาะสมกับตนเอง	4.26	0.56	มาก
19. เสริมสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้รับบริการด้วยการรับฟังความคิดเห็น ยกย่อง ชมเชย และให้กำลังใจอย่างกัลยาณมิตร	4.64	0.48	มากที่สุด
รวม	4.41	0.57	มาก
ด้านจรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ			
20. เสียสละ เอื้ออาทร และให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	4.50	0.54	มากที่สุด
21. มีความรัก ความสามัคคี และร่วมมือกันผนึกกำลังในการพัฒนาการศึกษา	4.44	0.57	มาก
รวม	4.47	0.55	มาก
ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม			
22. ยึดมั่น สนับสนุน และส่งเสริมการปกครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	4.78	0.41	มากที่สุด
23. นำภูมิปัญญาท้องถิ่น และศิลปวัฒนธรรมมาเป็นปัจจัยในการจัดการศึกษาให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม	4.64	0.52	มากที่สุด
24. จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ศิษย์เรียนรู้ และสามารถดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	4.44	0.61	มาก
25. เป็นผู้นำในการวางแผน และดำเนินการเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พัฒนาเศรษฐกิจภูมิปัญญาท้องถิ่นและศิลปวัฒนธรรม	4.08	0.66	มาก
รวม	4.48	0.55	มาก
เฉลี่ยรวม	4.43	0.56	มาก

จากตาราง 1 พบว่า นักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ ที่เรียนโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษา มีคุณลักษณะความเป็นครูทุกด้านในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม (\bar{X}) เท่ากับ 4.43 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.56

2. การศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูของนักศึกษาในกลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา และกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย

กลุ่ม	n	\bar{x}	S	t	p-value
กลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา	50	4.41	0.42	8.63	.000
กลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย	50	3.70	0.39		

จากตาราง 2 พบว่า คะแนนคุณลักษณะความเป็นครู หลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการพัฒนาความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาในกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในกลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาและกลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย

กลุ่ม	n	\bar{x}	S	t	p-value
กลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา	50	32.62	2.94	7.67	.000
กลุ่มที่จัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย	50	27.36	3.84		

จากตาราง 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา กลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพ นักศึกษาที่เรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีพฤติกรรมความเป็นครูครบทั้ง 3 ด้าน คือ

4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ

4.2 ด้านทักษะ

4.2.1 ทักษะการสื่อสาร

4.2.2 ทักษะการเป็นผู้นำ

4.2.3 ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์

4.3 ด้านคุณธรรม

4.3.1 ประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพ เป็นแบบอย่างที่ดี

4.3.2 มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์สุจริต

4.3.3 มีความเมตตา กรุณา อุดมคติ จิตสาธารณะ

ทั้งนี้พฤติกรรมการเป็นครูที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ในการปฏิบัติมากที่สุด คือ ความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ คุณธรรมด้านความประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพ เป็นแบบอย่างที่ดี และมีจิตสาธารณะ

อภิปรายผล

1. คุณลักษณะความเป็นครูหลังเรียนโดยใช้กระบวนการจิตตปัญญาศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้แสดงว่าแผนการจัดการเรียนรู้ โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา สามารถสร้างเสริมให้นักศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครู อันเกิดจากแนวปฏิบัติที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเน้นการทำสมาธิ เหตุการณ์กระตุ้นผู้เรียนซึ่งเน้นการฟังอย่างลึกซึ้ง สนทนาสนทนา การน้อมสัจใจอย่างใคร่ครวญ และการบันทึกการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา ดังที่ประเวศ วะสี (2549) ได้กล่าวไว้ว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้ภายใน การศึกษาด้านใน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง ดังกิจกรรมต่อไปนี้ 1) การเข้าถึงโลกและชีวิต เรามองโลก มองธรรมชาติอย่างไร หากเราเข้าถึงความจริงจะพบความงามในนั้นเสมอ เมื่อเราเข้าถึงความเป็นธรรมชาติก็จะเข้าถึงความเป็นอิสระ 2) กิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ดนตรี ศิลปะ กิจกรรมอาสาสมัคร สนทนาสนทนา เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาจิตใจ 3) การปลีกวิเวกไปอยู่กับธรรมชาติ สัมผัสธรรมชาติ ได้รู้จักตนเอง เมื่อจิตสงบ ความเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติจะเกิดปรากฏการณ์ต่างๆขึ้นและ 4) การทำสมาธิ ทั้งนี้โดยอยู่บนหลักการที่เป็นองค์ประกอบพื้นฐานในการจัดกระบวนการหรือการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา คือ หลักการพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ หลักความรักความเมตตา หลักการเชื่อมโยงสัมพันธ์ หลักการเผชิญหน้ากับความจริง หลักความต่อเนื่อง หลักความมุ่งมั่น และหลักชุมชนแห่งการเรียนรู้ เรียกว่า “หลักจิตตปัญญาศึกษา 7” หรือเรียกในชื่อย่อภาษาอังกฤษว่า 7C's (ธนา นิลชัยโกวิทและคณะ. 2550) กระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติที่เหมาะสมจะนำไปสู่ความเข้าใจตนเอง มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นเพราะเข้าใจและสามารถตระหนักถึงความเป็นส่วนหนึ่งที่สัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยการวิจัยเรื่องผลการใช้จิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมคุณลักษณะความเป็นครูเป็นการสร้างเสริมค่านิยมทางคุณธรรมและจริยธรรมของวิชาชีพครูผ่านการฝึกปฏิบัติจนกลายเป็นคุณลักษณะส่วนหนึ่งของชีวิตหรือพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ งานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง Teaching for Transformation ของแครนตัน (Cranton. 2002) ซึ่งพบว่า ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะเน้นเรื่อง “การมีจิตที่ตื่นรู้” เป็นแก่นสำคัญของการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา ซึ่งมีผลต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัว คุณลักษณะความเป็นครูและการทำหน้าที่ครู และสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “Contemplative Practices in Teacher Education” ของโนซาวา (Nozawa. 2004) พบว่า การนำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในชีวิตครูส่งผลต่อการพัฒนาตัวครูทั้งในแง่คุณภาพชีวิตส่วนตัวและในแง่คุณภาพการสอน โดยพบว่าครูที่ปฏิบัติสมาธิแบบจิตตปัญญาศึกษามีการรับรู้ตนเองที่สูงขึ้น สอนได้อย่างเป็นธรรมชาติ และพบว่าครูเหล่านี้มีคุณลักษณะความเป็นครูสามารถช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ดียิ่งขึ้น

2. ผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะความเป็นครูหลังการจัดการเรียนรู้ ของนักศึกษากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสร้างเสริมความตระหนักรู้ตนเองในคุณลักษณะความเป็นครูได้มากกว่าการจัดการเรียนรู้แบบบรรยาย ซึ่งสนับสนุนแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ที่เน้นและให้คุณค่าในเรื่องการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เพื่อเข้าใจ เข้าถึงและพัฒนาผ่านกิจกรรมและกระบวนการที่หลากหลาย มีเป้าหมายก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางความคิดและจิตสำนึกใหม่เกี่ยวกับตนเองและสรรพสิ่ง (จุมพล พุณท์พรชีวิน, 2551) ซึ่งกระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่อัครพงศ์ สุขมาตย์ (2553) ได้สังเคราะห์จากทัศนะของนักจิตปัญญาศึกษาทั้งชาวไทยและต่างชาติ สรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาประกอบด้วยกิจกรรม ผูกสมาธิ กิจกรรมเสริมสร้างคุณลักษณะ กิจกรรมพัฒนาการคิด กิจกรรมสร้างความเชื่อมโยง และกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติ โดยแนวทางกิจกรรมการพัฒนาคุณลักษณะ ได้แก่ การฝึกปฏิบัติโดยการเรียนรู้ตนเองและเรียนรู้สังคมอย่างมีสติ รู้ตัว ซึ่งเป็นพื้นฐานที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เพราะเป็นจุดที่ได้ย้อนกลับมาดูตัวเอง สังเกตตัวเอง และโลกภายนอกของตน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Boyd และ Myers. (1988) ที่เน้นว่ากระบวนการที่เป็นหัวใจของการเปลี่ยนแปลง คือ การมองเห็นอย่างถ่องแท้ (discernment) ซึ่งเริ่มต้นจากการเปิดรับสารหรือมุมมองที่มีการให้ความหมายที่แตกต่างออกไปจากเดิม (receptivity) ตามมาด้วยการยอมรับสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ มองเห็นสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลง (recognition) และขั้นสุดท้ายเป็นขั้นสำคัญที่สุด คือ การตระหนักว่าแบบแผนหรือการรับรู้เก่าๆ ของตนไม่เหมาะสม หรือไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงจำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุง (grieving) จึงเกิดการรับหรือสร้างวิถีใหม่ขึ้นในตนเอง และบูรณาการสิ่งใหม่เข้าในบุคลิกภาพเดิมของตน ทั้งนี้ การเข้าใจและยอมรับความเป็นจริงเกี่ยวกับตนเองทั้งด้านบวกและด้านลบเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดในการเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงตนเอง โดยเป็นผลจากปัจจัยหลายด้าน เช่น การมีสติรู้ตัว การได้มองเห็นในประเด็นที่ตนไม่เคยเห็นมาก่อน จากกิจกรรม หรือจากการสะท้อนของเพื่อน งานวิจัยที่สนับสนุนและสอดคล้องกับแนวคิดนี้ ได้แก่ งานวิจัยของจิรัฐกาล พงศ์ภาคเธียร (2550) ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การสอนจิตตปัญญาศึกษาที่บูรณาการในรายวิชาเทอร์โมไดนามิกส์ 1 และวิชาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของอาจารย์ที่สอนนักศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่า ภายหลังจากการเรียน นักศึกษาสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของตนเองในแง่มุมต่างๆ และเป้าหมายชีวิต ได้แก่ โลกทัศน์ การนิยามความสุข การนึกถึงคนรอบข้าง การนึกถึงสังคมและสิ่งแวดล้อม การมีความรัก ความเมตตา นอกจากนั้นยังได้ศึกษาความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่สอนบูรณาการจิตตปัญญาศึกษากับรายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่าการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการมีกระบวนการสุนทรียสนทนาในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ เช่นเดียวกับงานวิจัยของ พงษธร ดันติฤทธิศักดิ์และคณะ (2552) ศึกษาวิจัยการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาในชั้นเรียนระดับอุดมศึกษา ชั้นเรียนสองชั้นเรียน จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหิดล โดยคณะนักวิจัยมีส่วนร่วม อาจารย์ จัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน การวิจัยอาศัยระเบียบวิธีแบบผสมผสานเก็บข้อมูลตามกรอบสามทัศน์ (บุคคลที่หนึ่ง สอง และสาม) ในสามช่วงเวลา (ก่อน ระหว่าง และหลังภาคการศึกษา) พบว่า คุณลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา คือ ความสอดคล้องกันระหว่างเส้นทางการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดกิจกรรม และการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยมีหลัก คือ การอยู่กับปัจจุบันขณะของชั้นเรียน การจัดการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษา มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในผู้เรียน

3. ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่จัดการเรียนรู้โดยกระบวนการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้การคิดด้วยใจอย่างใคร่ครวญเป็นหัวใจหลักประการหนึ่งของการศึกษาแบบจิตตปัญญาศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ในสภาวะที่ตื่นรู้อยู่เสมอ ต้องฝึกตัวเองให้มีสติ ตระหนักรู้ ฟัง และคิดใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งจนเกิดปัญญา มองเห็นความจริงจากการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นวิธีฝึกคิดด้วยจิตหนึ่งในสภาวะที่ผ่อนคลาย เป็นการมองด้วยใจที่ใช้ปัญญาด้วยมุมมองที่ยกระดับความคิดให้สูงขึ้นด้วยการมองความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง เกิด

ความเข้าใจและการพัฒนา ดังที่ประเวศ วะสี (2550) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษา หมายถึง การรู้จักตนเองแล้วเกิดปัญญา ปัญญา หมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด และ ธนา นิลชัยโกวิท (2551) กล่าวว่า จิตตปัญญาศึกษาเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่งที่มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งเน้นพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้งเพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง โดยผ่านวิธีปฏิบัติแนวจิตตปัญญาศึกษาในรูปแบบต่างๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พาสนา จุฬรัตน์ (2553) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒพบว่า นิสิตมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังจากเรียนวิชาความคิดสร้างสรรค์เบื้องต้นด้วยกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. นักศึกษาที่เรียนโดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษา มีพฤติกรรมความเป็นครูขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความรู้ความเข้าใจในวิชาชีพ ด้านทักษะและด้านคุณธรรม ทั้งนี้พฤติกรรมความเป็นครูที่ประพฤติปฏิบัติโดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ในระดับมากที่สุด จากการสัมภาษณ์อาจารย์นิเทศก์ ครูพี่เลี้ยงและนักเรียน ได้แก่ ทักษะด้านการเป็นผู้นำ ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ และคุณธรรมด้านการประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพ เป็นแบบอย่างที่ดี และมีจิตสาธารณะ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เป็นการให้ความสำคัญของการศึกษาด้วยบริบทและการตัดสินใจคุณภาพ เพราะการเรียนรู้ด้านในจิตใจ ต้องอาศัยประสบการณ์ของครู อาจารย์ ในการช่วยชี้แนะ ตรวจสอบ สอดคล้องกับ สมุน อมรวิวัฒน์ (2548) ที่กล่าวว่า การประเมินการเรียนรู้ด้านในจิตใจกับจิตตปัญญาศึกษานั้น ข้อมูลสำคัญมักไม่ได้เป็นเชิงปริมาณ แต่เป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงเชิงโลกทัศน์ที่ผู้ประเมินต้องใช้ใจเข้าไปทำความเข้าใจกับผู้เรียนจึงจะสามารถประเมินได้อย่างเหมาะสม และผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการประเมินตนเองในคุณลักษณะความเป็นครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่เรียนรู้โดยกระบวนการจิตตปัญญาศึกษามีคุณลักษณะความเป็นครูที่ส่งผลถึงพฤติกรรมความเป็นครู โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล อเนกวิทย์ (2552) ที่พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติการพยาบาลแบบองค์รวมของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มทดลองที่เรียนด้วยหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยคำมัธยฐานของกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุม ทั้งการประเมินโดยผู้เรียน ผู้สอน และผู้ป่วย นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษาและครูส่วนหนึ่งที่สนใจนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น งานวิจัยของโนซาวา (Nozawa, 2004) ที่พบว่า การนำแนวปฏิบัติแบบจิตตปัญญาศึกษาไปใช้ในชีวิตครู ส่งผลต่อ การพัฒนาตัวครูทั้งในแง่คุณภาพชีวิตส่วนตัว และในแง่คุณภาพการสอน โดยพบว่า ครูที่ปฏิบัติสมาธิแบบจิตตปัญญาศึกษา มีการรับรู้ตนเองที่สูงขึ้น สอนได้อย่างเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กรดศิริ ชิตดี และ ญัฐพร อุทัยธรรม (2556) ที่กล่าวสรุปถึงจิตตปัญญาศึกษาว่า ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตน มุ่งเน้นการศึกษาโลกภายในตนเอง ด้วยเหตุนี้จิตตปัญญาศึกษาจึงทำให้บุคคลเข้าใจด้านในจิตใจของตนเอง รู้ตัวถึงความเป็นจริง เป็นแนวทางที่จะทำให้เกิดความเชื่อมโยงของการเรียนรู้ที่ชัดเจน เชื่อมโยงทั้งความคิด จิตใจ และนำไปสู่การปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพจากนามธรรมไปสู่รูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมความเป็นครูที่ พบว่า ปฏิบัติมากที่สุด ทั้งทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการมีมนุษยสัมพันธ์ มีความประพฤติตนเหมาะสมกับสถานภาพและเป็นแบบอย่างที่ดี และมีจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551 : 4) ผลงานวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของพฤติกรรมความเป็นครูที่จะเชื่อมโยงสู่แนวทางการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสอดคล้องกับนโยบายตามหลักสูตรดังกล่าว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

เป็นแนวทางหนึ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำกระบวนการจัดตั้งปัญญาศึกษาไปเป็นนโยบายในการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

1.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1.2.1 ก่อนจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรศึกษากระบวนการจัดตั้งปัญญาศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างถูกต้องตามกระบวนการ

1.2.2 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนอาจเลือกใช้กิจกรรมที่เป็นเหตุการณ์กระตุ้นผู้เรียนที่เน้นการฟังอย่างลึกซึ้งได้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับเนื้อหาสาระและความมุ่งหมายในการจัดการเรียนรู้

1.2.3 หลังการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการประเมินผลที่ได้จากการคิดด้วยใจที่ใคร่ครวญซึ่งปรากฏในบันทึกการเรียนรู้ โดยพิจารณาทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะกระบวนการและด้านเจตคติของผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยผลการใช้กระบวนการจัดตั้งปัญญาศึกษาในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนในระดับอื่นๆ เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา

2.2 ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลการใช้กระบวนการจัดตั้งปัญญาศึกษาในการจัดการเรียนการสอนที่มีจำนวนคาบที่แตกต่างกัน ว่ามีผลต่างกันหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

กรดศิริ ชิตดีและณัฐพร อุทัยธรรม. กิจกรรมจัดตั้งปัญญาศึกษา : กลยุทธ์การพัฒนาบุคลากร นักศึกษาพยาบาล.

วิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้าจังหวัดเพชรบุรี, 2556.

กระทรวงศึกษาธิการ. ยุทธศาสตร์การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : องค์การการค้าคุรุสภา, 2547.

_____. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551. กรุงเทพฯ : องค์การการค้า คุรุสภา, 2551.

คุรุสภา. ข้อบังคับว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ พ.ศ.2548. กรุงเทพฯ : องค์การการค้าคุรุสภา, 2548.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. บันทึกสุนทรียสนทนา. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 2550.

จิรัฐกาล พงศ์ภคเธียร. การวิจัยและพัฒนาจัดตั้งปัญญาศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทย. วิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต

สาขาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2550.

จุมพล พูลภัทรชีวิน. จัดตั้งปัญญาศึกษา: รุ่งอรุณแห่งจิตสำนึกใหม่ทางการศึกษา หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการ

ประจำปี 2551. นครปฐม : โครงการศูนย์จัดตั้งปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.

ธนา นิลชัยโกวิท และคณะ. รายงานโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาชุดการเรียนรู้การอบรมและกระบวนการด้านจัดตั้งปัญญา

ศึกษา. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์จัดตั้งปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.

_____. “ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง แนวจัดตั้งปัญญาศึกษา” หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการ

ประจำปี 2551. นครปฐม : โครงการศูนย์จัดตั้งปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2551.

- นฤมล อเนกวิทย์. การพัฒนาหลักสูตรจิตตปัญญาศึกษาสำหรับนักศึกษาพยาบาล. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2552.
- นันทนา ลามาศย์. การศึกษาเพื่อพัฒนาความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์. จิตตปัญญาศึกษา : ทางเลือก หรือทางรอดของสังคม?. กรุงเทพมหานคร ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- ประเวศ วะสี. จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล. มติชนรายวัน 17 กรกฎาคม 2549
- _____. ปาฐกถาสวัสดิ์ สกลไทย: มหาวิทยาลัยกับจิตตปัญญาศึกษาและไตรยางค์แห่งการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2550.
- พงษ์ธร ตันติฤทธิศักดิ์และคณะ. จิตตปัญญาศึกษา : กรณีศึกษาสองชั้นเรียน.หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปีจิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 2. นครปฐม: โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- พาสณา จุลรัตน์. ผลของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสุขในการเรียนของนิสิตระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- มานิตา สีโทขวลิตและศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ. “การรู้แบบผุดเกิด : ประสบการณ์เรียนรู้ของนิสิตสาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย,” หนังสือรวมบทความการประชุมวิชาการประจำปี จิตตปัญญาศึกษา ครั้งที่ 2. นครปฐม:โครงการศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ อักษร A-L. กรุงเทพฯ : อรุณการพิมพ์, 2551.
- สุมน อมรวิวัฒน์. บทบาทของสถาบันการศึกษาต่อการพัฒนาจิตใจ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์และทำปกผลเจริญ, 2548.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. สรุปการดำเนินงาน 9 ปี ของการปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ.2542-2551). กรุงเทพฯ: องค์การคำของคุรุสภา, 2552.
- อัศพงศ์ สุขมาตย์. การพัฒนาหลักสูตรเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ กศ.ด. (การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- Boyd, R.D.and Myers,J.G. “Transformative Education” International Journal of Lifelong Education. 7 : 261-284 1988.
- Cranton, P. “Teaching for Transformation,” New Directions for Adult and Continuing Education. 93(Spring).63-71 2002.
- Nozawa, A. Contemplative Practices in Teacher Education.Journal of Inservice Education 20:179-192 2004.